

Nordlandsmodellen

Strategi for økt gjennomføring i Nordland

Forord

Fullført videregående opplæring er en viktig grunnkompetanse i arbeidslivet. De neste årene vil etterspørselen etter utdannet arbeidskraft øke. Videregående opplæring skal bidra til at ungdommene våre både fullfører og får et godt grunnlag for videre studier og arbeidsliv. Fullført videregående opplæring er den beste garantien for å hindre utenforskap.

Det er derfor med stolthet at jeg som fylkesråd for utdanning legger frem Nordland fylkeskommunes første gjennomføringsstrategi. Den har vi valgt å kalle Nordlandsmodellen.

Dette er en strategi som setter eleven i fokus. Både velferd, trivsel, kvalitet, rettigheter og samfunn er viktige deler av Nordlandsmodellen.

I fylkesrådets politiske plattform lanserte vi visjonen om at «alle elever i fylket skal fullføre videregående opplæring.» Denne strategien er nok et konkret grep for å øke andelen som fullfører og består sin videregående opplæring i Nordland. I strategien følger vi også opp fylkestingets bestilling om en læreplassgaranti.

Fylkesrådet er opptatt av å fremme det seriøse arbeidslivet. Vi var tidlig ute med å fremme seriøsitetskrav gjennom våre offentlige anskaffelser. Det har gitt effekter når vi kjøper varer og tjenester. Et tydelig krav vi stiller er minimum 7 % lærlinger og at minimum 40 % av arbeidstimene innenfor bygg- og anleggsbransjen skal utføres av faglærte arbeidere. Dette bidrar til flere læreplasser og sikrer gode ansettelsesforhold.

Nordlandsmodellen er viktig for samfunnsutviklingen i Nordland. Denne strategien viser med all tydelighet at skolen, eleven og samspillet med det seriøse arbeidslivet er nøkkelen til å videreutvikle Nordlandsamfunnet.

Hild Marit Olsen (Ap)
Fylkesråd for utdanning

Innledning

Videregående opplæring er viktig for den enkelte elev. Samtidig som det er viktig for utviklingen av arbeidslivet i Nordland. Fylkesrådets visjon er derfor at alle elever i fylket skal fullføre videregående opplæring. I Nordland har vi forbedret gjennomføringstall og læringsresultater markant de siste årene. På enkelte områder ligger vi opp mot, og tidvis over landsgjennomsnittet. Dette skyldes målrettet og systematisk innsats. Skolens arbeid med kvalitet, tettere oppfølging og gjennomføring har bidratt til dette, og kan i stor grad tilskrives tydelige mål gjennom Strategiplan for 2014-2018 «Bedre læring», og en systematisk måling av framgangen i forhold til de vedtatte utviklingsmålene.

Gjennomføringsandelen på studieforbereidende i Nordland har steget med 5,5 prosentpoeng siden 2006, og ligger nå tett oppunder landssnittet. Hele 73,9 % av de som søkte om læreplass i 2017 i Nordland fikk lærekontrakt. Andelen formidlede læreplasser er rekordhøy i 2017, og aldri har så mange ungdommer blitt formidlet. Antallet med ungdomsrett som fikk lærekontrakt økte med 100 personer fra året før. Et viktig grep er at alle skoler nå har formidlingskoordinatorer. De lærer elevene hvordan de skal søke til bedriftene, og de er i kontinuerlig dialog med arbeids- og næringslivet i sin region.

I juni 2016 ble den aller første *Samfunnskontrakten Nordland for flere læreplasser* signert. Etter initiativ fra fylkesrådet har NAV Nordland, NHO Nordland, LO Nordland, KS Nordland og Fylkesmannen i Nordland signert en avtale med Nordland fylkeskommune. Gjennom avtalen skal partene arbeide for at flere bedrifter og virksomheter tar inn lærlinger.

Et annet viktig grep for å øke gjennomføringen er at tilbudet innen videregående opplæring skal tilpasses tilgangen på læreplasser. Det er avgjørende at vi evner å se dette i sammenheng med regionale tilbud.

Et godt læringsmiljø er sentralt for bedre gjennomføring. Mange skolebygg er modernisert opp og flere nye skolebygg er under bygging og under planlegging. I tillegg til at vi har prioritert 90 millioner kroner i et utstyrløft for yrkesfag frem til 2021. Utstyrløftet setter elevene i stand til å møte arbeidslivet behov i større grad. Moderne skolebygg og utstyr er en forutsetning for et godt læringsmiljø, og viktig for trivsel for elever og ansatte. Videre legges det fram egen sak om elev- og lærlingetjenesten som er et viktig verktøy for å ivareta elevenes helse og trivsel i skolen, som er viktig for å øke gjennomføringen.

Systematisk arbeid har gitt gode resultater. Denne strategien tar for seg hva fylkesrådet vil gjøre i de kommende år for å legge til rette for full gjennomføring for alle elever som påbegynner videregående opplæring.

Visjon

Alle som påbegynner videregående skole skal gjennomføre videregående opplæring.

I løpet av strategiperioden skal andelen som fullfører og består sin videregående opplæring økes, og alle som er kvalifiserte skal få læreplass.

Utviklingsmål

Fylkesrådets strategi for økt gjennomføring har følgende utviklingsmål:

1. Øke andelen elever som fullfører og består videregående opplæring, samt andelen med ordinær progresjon
2. Tilpasse videregående opplæring bedre til arbeidslivets behov
3. Øke andelen elever som får læreplass, og som oppnår fag-/svennebrev på normert tid
4. Øke andelen som kvalifiserer seg til høyere utdanning
5. Målrette bruken av alternative opplæringsløp som fører til at flere oppnår kompetansebevis
6. Øke andelen minoritetsspråklige som fullfører videregående opplæring
7. Sikre alle elever og lærlinger et godt læringsmiljø
8. Øke bruken av digitale hjelpemidler og nettbasert opplæring

1. ØKE ANDELEN ELEVER SOM FULLFØRER OG BESTÅR VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Nordland har hatt en svært god utvikling innen gjennomføring. Av elever som startet sin videregående opplæring i 2011, har 66,1 % fullført og bestått på normert tid eller innen fem år. De er imidlertid stor forskjell på studieforberevende program og yrkesfaglig opplæring, hvor førstnevnte har en gjennomføring på 84,3 % og sistnevnte har en gjennomføring på 52,2, %. Målt i 2017 ligger Nordland under nasjonalt snitt samlet sett, noe som har sammenheng med at fylket har en klart høyere yrkesfaglig andel enn de fleste andre fylker hvor gjennomføringen er langt svakere.

For å nå visjonen om full gjennomføring er det derfor viktig å arbeide videre med de kjente flaskehalsene innen yrkesfag: Overgang mellom Vg1 og Vg2 yrkesfag, og overgang fra Vg2 yrkesfag til læreplass. I dag er det sånn at 26,5 % av yrkesfaglige elever i Nordland faller fra eller slutter i løpet av femårsperioden fra de startet sitt utdanningsløp. Mange av disse elevene faller fra i overgangen fra Vg1 til Vg2. Det er ulike og sammensatte årsaker til frafall. Elevene får ikke alltid tilstrekkelig rådgivning og gjør feilvalg. Et annet aspekt er at elevene har for svakt faglig grunnlag til å henge med.

Når det gjelder overgang fra Vg2 til Vg3 faller 25,1 % ut av videregående opplæring. I tillegg til at om lag 10 % gjør omvalg eller tar opp igjen skoleåret.

Mangel på læreplasser er den største årsaken til frafall når det gjelder overgang fra Vg2 til Vg3 yrkesfag.

En god overgang mellom grunnskole og videregående er sentralt for å øke gjennomføringen. Det er inngått samarbeidsavtaler mellom alle kommunene og de videregående skoler i Nordland. Dette har gitt positive ringvirkninger ved blant annet en bedre dialog mellom

grunnskolen og videregående skole samt at kommunene tar inn flere lærlinger i flere lærefag. For å lykkes enda bedre med dette samarbeidet, kreves det god forankring i ledelsen i de videregående skolene og skoleledelsen i kommunene og enda mer konkretiserte samarbeidsavtaler tilpasset lokale behov.

Mye kan tyde på at gutter har større utfordringer i skolen enn jenter. Blant annet er det langt flere gutter enn jenter som sliter med lesing, og langt flere som får spesialundervisning i grunnskolen.¹ Gjennomføringstallene for videregående opplæring viser at flere jenter enn gutter fullfører på normert tid og flere gutter enn jenter faller fra sine opplæringsløp. Det kommer blant annet frem i tilstandsrapportene 2017. Fordi gutter også har noe lavere karakternivå enn jenter i videregående, stiller de også svakere i konkurransen om studieplasser på høyskoler og universitet.

Nordland fylke er et langstrakt fylke med relativt store avstander mellom de videregående skolene. Innenfor skoleregionene har enkelte elever så lange avstander til nærmeste skole at det eneste alternativet er å bo på hybel for å få gjennomført en videregående utdanning. Vg1-elevene er i hovedsak ungdom mellom 15-16 år. Fylkesrådet utreder derfor ulike muligheter for å prøve ut ordning med hybelhus. Videre vil fylkesrådet utvikle elev- og lærlingtjenesten for å sikre at alle elever i Nordland får et likt tilbud som bidrar til økt gjennomføring i skolen. Det legges fram egen sak for fylkestinget om dette.

Fylkesrådet vil:

- Legge til rette for økt elevmedvirkning om læringssituasjonen og læringsmetodikken
- Utvikle elev- og lærlingtjenesten i tråd med framlagt sak for fylkestinget
- Gjennomgå og konkretisere samarbeidsavtalene mellom kommunene og de videregående skoler for bedre overgang fra grunnskole til videregående opplæring
- Tilby alternative opplæringsmodeller for elever/lærlinger
- Bedre rådgivningstjenesten for å minske faren for feilvalg
- Bedre overganger mellom Vg1/Vg2 og Vg2/ lære i yrkesfaglige utdanningsprogram

2. TILPASSE VIDEREGÅENDE UTDANNING OG OPPLÆRING BEDRE TIL ARBEIDSLIVETS BEHOV

Fylkesrådet vil øke andelen ungdommer som kvalifiserer seg til høyere utdanning. Arbeidslivets behov er i endring. Kunnskapsparken i Bodø har utarbeidet en rapport om arbeidslivets fremtidige behov i Nordland.² En klar anbefaling i rapporten peker på at det er;

«kritisk at en tilstrekkelig andel av ungdommen tar studiekvalifiserende videregående opplæring. En sterkere satsing på denne delen av videregående opplæring og realfag vil kunne bidra til at en større andel av Nordlandsungdommen posisjonerer seg med høyere utdanning innenfor ingeniørfag og helsefag med ulike spesialiseringer».

¹ Utdanningsspeilet 2016 - Utdanningsdirektoratet

² Kunnskapsparken Bodø, Arbeidsutviklingen i Nordland, Innspill til helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland (Oktober 2016)

Det vil være viktig at vi evner å utdanne yrkesgrupper som lærere, ingeniører og sykepleiere fremover. Tilbudsstruktur skal balansere elevenes lovfestede rett til å få ett av sine tre utdanningsønsker oppfylt, opp mot arbeidslivets behov for fagutdannet arbeidskraft og rekruttering til høyere utdanning.

Kompetansen til befolkningen er Nordlandssamfunnets viktigste ressurs og grunnlag for velferd, vekst, verdiskaping og bærekraft. Økning i befolkningens generelle kompetanse, spesielt digital basiskompetanse, gir i tillegg bedret konkurransefortrinn for arbeidslivet til å bedre kunne utnytte eksisterende tjenester og produkter, samt ta i bruk nye.

En sterkere kobling mellom forskning, arbeidsliv og videregående opplæring med fokus på innovasjon vil styrke praksisnær forskning og vise muligheter for innovasjon både for elever og lærlinger. Samtidig vil dette også gi mer kompetanse om videregående opplæring i forskningsmiljøene og bidra til økte muligheter for bedre læring og innovasjon i skolen. Det er grunnen fylkesrådet nå vil sette i gang arbeidet med en arbeidskraftundersøkelse.

For å gjøre tilbudsstrukturen enda mer relevant for arbeidslivet, må vi tilby opplæring som er i takt med endringene i samfunnet. Utfordringen har vært tilgangen på læreplasser, men et forsterket arbeid med formidling har økt antallet unge i lære. Dette gir økt gjennomføring. I tillegg må man se spesielt på næringer som har potensiale for vekst, slik som reiselivet. Mange av disse bedriftene er små og har ikke mulighet for å ta inn lærlinger, men ved å tilrettelegge for at flere bedrifter i felleskap kan ta inn lærlinger, kan dette området utvikles og kvalifiserer flere unge for arbeid innen reiseliv. Et tiltak for bedre tilpassing av videregående opplæring i forhold til arbeidslivets behov er videreutvikling av det webbaserete verktøyet «Finn lærebedrift». Verktøyet er laget på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet som et ledd i yrkesfagløftet og for å oppfylle den nye samfunnskontrakten for flere læreplasser. » «Finn lærebedrift» skal nå videreutvikles til et dimensjoneringsverktøy. Her vil arbeidslivet kunne melde inn sitt behov for lærlinger, som vil gi en rettesnor i kapasitetsplanleggingen for fylkene.

YFF-faget (yrkesfaglig fordypning) er framtidige lærlingers første møte med arbeidslivet, et arbeidsliv som i Nordland er todelt mellom offentlig sektor som etterspør arbeidskraft med høy kompetanse og privat sektor hvor en stor del av arbeidskraften har lav formalkompetanse sammenlignet med resten av landet. Ved å bruke YFF oftere i en strategisk kompetanseløftrolle hvor elevene får mulighet til å ta f.eks. enkle sertifikat og kurs, vil de kunne bidra til økt grad av nytenkning og innovasjon i de bedriftene de senere blir lærling. En mer systematisk tilnærming til YFF-faget i samarbeid med lokalt arbeidsliv gir muligheter for mer fleksibilitet og arbeidspraksis. Det skal gjennomføre regionale YFF-samlinger i innværende skoleår. Formålet med disse samlingene er å styrke YFF faget sin intensjon, at skolene jobber mer målrettet slik at elevene får styrket sin valgkompetanse når de etter hvert skal søke læreplass. I disse samlingene vil lokalt næringsliv være en sentral part.

Helhetlig melding³ med vedtak om utstyrløft har også bidratt til at skolene rustes opp med moderne utstyr i tråd med arbeidslivets behov.

Nordland har i flere år vært ledende på entreprenørskap i utdanning og opplæring. Undersøkelser viser at det er tre ganger så stor sjanse for at elever som har hatt entreprenørskapsopplæring i skolen, starter egen bedrift selv. Det legger også et bedre grunnlag for nytenkning i bedrifter som de er lærlinger og ansatt i. For at Nordland skal fortsatt være ledende nasjonalt innen entreprenørskap, ble det vedtatt i Nordlands gründerstrategi det skal opprettes gründerfond regionalt underlagt de videregående skolene.⁴ Dette vil bidra til å sikre et nytt kompetanseløft på feltet. Flere lærere må få muligheter til videreutdanning innen entreprenørskap, og nye metoder tilpasset lokalt arbeidsliv må prioriteres.

Verden opplever flere globale megatrender. Det er grunnen til at vi må sette viktig spørsmål knyttet til det grønne skiftet, digitalisering og sirkulær økonomi høyere på dagsorden i utdanning og opplæring. Bevisstheten rundt en bærekraftig produksjon, bruk av fornybar energi, kraftforedlende industri og økt fokus på etiske produkter gir Nordland et naturlig fortrinn som må tas inn i utdanning og opplæring.

Fylkesrådet vil:

- Legge frem en regional kompetansestrategi for Nordland
- Styrke samarbeidet med forskningsmiljøene for økt innovasjon i skolen
- Utarbeide en arbeidskraftundersøkelse for Nordland
- Sikre at tilgang på læreplaner er dimensjonerende for tilbudsstrukturen
- Bruke utstyrløftet til å sikre at skolene har moderne utstyr i tråd med arbeidslivets behov
- Løfte entreprenørskap og entreprenørielle metoder i opplæring og utdanning gjennom oppfølging av gründerstrategien og etablering av regionale gründerfond
- Utnytte de mulighetene eksisterende læreplaner gir, tilpasset lokalt arbeidsliv
- Bruke YFF-faget (yrkesfaglig fordypning) systematisk for økt kontakt mellom skole og arbeidsliv
- Sette det grønne skiftet, digitalisering og sirkulær økonomi høyere opp på dagsorden i utdanning og opplæring

³ FT- 22/17 «Helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland»

⁴ FT-sak 109/17 Gründerstrategi for Nordland vedtak 5: Bruke utdanning målrettet til motivering for gründervirksomhet a. Etablere gründerfond på videregående skoler slik at de kan ta et regionalt ansvar.

3. ØKE ANDELEN ELEVER SOM FÅR LÆREPLASS OG SOM OPPNÅR FAG-/SVENNEBREV PÅ NORMERT TID

Et godt og systematisk arbeid med fokus på læreplasser de siste årene har ført til økning i formidlingen. 2017 ble et rekordår når det gjelder formidling av læreplasser. Nordland ligger nå to prosent over det nasjonale snittet. Likevel er det innen enkelte fag, som elektrofag og restaurant- og matfag, svak formidling, og her ligger Nordland under landsnittet.

I Nordland har man etablert regionale samfunnskontrakter for flere læreplasser som har som mål at alle kvalifiserte søkere skal få tilbud om læreplass. En viktig forutsetning for å nå målet er å bygge videre på trepartssamarbeidet i arbeidslivet, hvor fagopplæringen har en sentral plass i det organiserte arbeidslivet.

I FT-sak 022-2017 «Helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland» er et av tiltaksområdene å videreutvikle Samfunnskontrakten – Nordland for flere læreplasser 2016-2019. Partene i Samfunnskontrakten Nordland er enige om å konsentrere innsatsen for at flere søkere skal få læreplass gjennom å rekruttere flere bedrifter og virksomheter til lærlingeordningen og bidra til en god dimensjonering av yrkesfaglige utdanningsprogram.

I forbindelse med Samfunnskontrakten – Nordland for flere læreplasser 2016-2019, er det startet et arbeid med etablering av nettverk i de ulike regioner. Nettverkene skal bestå av representanter fra skole, bedrifter og opplæringskontor. Det er i tillegg ønskelig at representanter fra arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner er representert i nettverkene. Nettverkene skal i fellesskap jobbe for flere nye praksisplasser i yrkesfaglig fordypning og etablering av flere og nye læreplasser.

Det er satt i gang et eget prosjekt «samarbeid skole-arbeidsliv» som har hatt som mål å utvikle hensiktsmessige og varige samarbeidsarenaer mellom skole og arbeidsliv. Dette skal bidra til velfungerende dimensjonering, flere læreplasser, bevisste utdanningsvalg. Det har også blitt utviklet et nasjonalt digitalt verktøy for samarbeid mellom skole og arbeidsliv som inngår i utdanning.no.

På tross av at stadig flere formidles til læreplass står for mange uten læreplass. Fylkesrådets mål er at alle som er kvalifisert skal få læreplass. Her er en lærlingegaranti viktig. Fylkestinget har vedtatt at det skal arbeides for å etablere en læreplassgaranti. Fylkesrådet arbeider med å følge opp dette. Blant annet gjennom en forsterket forpliktelse i samfunnskontrakten for flere læreplasser i Nordland. For å lykkes med dette kreves det et tettere samarbeid med arbeidslivet.

En læreplassgaranti finnes allerede innenfor enkelte fag i Akershus, samt i land som Nederland og Østerrike. Nordland fylkeskommune arbeider nå med å utvikle en slik garanti. Gjennomføringen av en av denne kan blant annet gjøres ved å etablere forpliktende bransjeavtaler med klare kriterier for en slik garanti.

Et konkret tiltak som har bidratt til den positive utviklingen i formidlingstallene er innføring av formidlingskoordinatorer i skolene. For å sikre videre utvikling, vil fylkesrådet styrke

rollen til formidlingskoordinatorene. Her vil det være viktig å se på 'best practice' i skolene, blant annet sikre god organisatorisk forankring og oppfølging av formidlingsarbeidet gjennom sommeren som er høysesong for formidlingen. Dette er viktig for å sikre at ungdommene ikke får en forsinket oppstart på sin læretid. I enkelte bransjer er det også behov for å snu en praksis med oppstart av læretid sent på høsten i stedet for at kontrakt tegnes umiddelbart etter endt Vg2. Samarbeidet mellom skole, opplæringskontor, bedrifter og kommuner må styrkes for å lykkes med å bedre overgangen mellom Vg2 og lære. Flere bedrifter og bransjer må kobles mer direkte på skolene og opplæringsløpene.

I Nordland er det mange lærlinger som av ulike grunner velger å avbryte, bruke lengre tid eller ta en pause i læretiden. Fylkesrådet ønsker å kartlegge årsakene til at så mange ikke har oppnådd fag/svenneprøve på normert tid.

I dag er det ca. 500 prøvenemndsmedlemmer i Nordland. For å sikre kvalitet i dette arbeidet vil fylkeskommunen i 2018 ta i bruk e-læringskurs for medlemmene. Det vil komme i tillegg til kurs for nye og gamle prøvenemnder. I enkelte fag har prøvenemndene mange fagprøver som skal gjennomføres på kort tid. Dette krever god planlegging, tilstrekkelig antall prøvenemnder og godt samarbeid mellom opplæringskontor, bedrifter og fylkeskommunen.

Fylkesrådet vil:

- Revidere *Samfunnskontrakten for flere lære plasser i Nordland*
- Utarbeide lære plassgaranti
- Styrke rollen til formidlingskoordinatorene
- Styrke samarbeidet mellom skoler, bedrifter, opplæringskontor og kommuner
- Sikre tidlig formidling av lære plasser
- Få flere til å gjennomføre fag-/svenneprøve på normert tid
- Sikre kapasiteten i prøvenemndene
- Bedre oppfølgingen av lærlingene/lærekandidatene

4. ØKE ANDELEN UNGDOMMER SOM KVALIFISERER SEG TIL HØYERE UTDANNING

Nordland er ett av fylkene med høyest andel av elevene på yrkesfaglige utdanningsprogram. Samtidig går en relativt stor andel av elevene som ønsker studiekompetanse på utdanningsprogrammene idrettsfag, musikk, dans og drama, medier og kommunikasjon og kunst, design og arkitektur. Dette betyr at Nordland har en relativt liten andel elever som tar ordinær studiespesialisering (i Nordland tok 28 prosent av Vg1-elevne høsten 2016 studiespesialisering, mens andelen i landet som helhet var 39 prosent). Styrking av studiespesialisering vil være viktig som viktig for å øke andelen elever med realfagsfordypning som kvalifiserer seg for en rekke yrker som Nordland trenger.

Nordland trenger flere med høyere utdanning, og økt kunnskapsnivå vil bidra til at nye arbeidstakere lettere kan møte viktige trender som digitalisering, robotisering og

automatisering, samt framveksten av den sirkulære økonomien og det grønne skiftet.⁵ Indeks Nordland 2018 peker på et økende behov for arbeidskraft med relevant utdanning for å møte kompetansebehovet i Nordland.

I Trøndelag og Troms har man satt i gang prosjekter med universitetsskoler. Prosjektet tar utgangspunkt i universitetssykehusmodellen med praksisnær og praksisrelevant forskning, og baserer seg på tett samarbeid mellom de involverte lærerne, forskerne og studentene.

Universitetsskolene er et samarbeid mellom en videregående skole og et universitet som driver forskning og utviklingsarbeid. Målet er en framtidsrettet lærerutdanning og best mulig læring for elevene. Dette gir rom for utprøving av nyskapende undervisning innenfor trygge rammer. Samtidig får man kunnskap om hvordan man kan styrke elevenes motivasjon og læring, søkelys på skolens evne til utvikling, og heving av lærernes kompetanse.

En utfordring med studieforbereidende utdanninger er at mange ungdommer ikke opplever opplæringen som relevant. De har utfordringer med å forstå hva kunnskapen skal brukes til. Elevundersøkelsen viser at mange elever opplever motivasjonssvikt særlig i Vg3.

Utfordringen for lærerne er å kunne variere læremetoder og synliggjøre kobling med det arbeidslivet ungdommene skal ut til. Et nytt tilbud innen studiespesialisering, forskerlinjen, tilbys nå ved tre skoler i Nordland: Bodin, Narvik og Polarsirkelen videregående skoler. Forskerlinja er et tilbud innen studiespesialisering, men med særlig satsing på realfag, teknologi og forskerlære. Fylkesrådet ønsker å videreutvikle disse tilbudene, som et attraktivt tilbud knyttet tett mot arbeidslivet og universitetsmiljøene lokalt. Dette er viktig for å styrke rekrutteringen til studiespesialisering.

Fylkesrådet vil:

- Arbeide å øke andelen som tar studieforbereidende utdanning
- Styrke samarbeidet mellom arbeidslivet og skole innenfor de studieforbereidende tilbudene
- Legge frem sak om studieforbereidende tilbud for fylkestinget i løpet av 2018
- Etablere universitetsskole som et prøveprosjekt som kan bidra til å styrke samarbeidet med høyere utdanning
- Øke fokus på varierte læremetoder og deling av god praksis innenfor studiespesialiserende utdanningsprogram
- Sette i gang et rekrutteringsarbeid for studiespesialisering og undersøke hvilke tiltak som kan gi økt motivasjon for studiespesialisering, herunder videreutvikling av forskerlinjene

⁵ Kunnskapsparken Bodø, Arbeidsutviklingen i Nordland, Innspill til helhetlig melding om videregående opplæring i Nordland (Oktober 2016)

5. MÅLRETTE BRUKEN AV ALTERNATIVE OPPLÆRINGSLØP SOM FØRER TIL AT FLERE OPPNÅR KOMPETANSEBEVIS

En del av elevene i videregående opplæring har ikke forutsetninger for å følge ordinære utdannings-/opplæringsløp, og trenger alternative modeller. Det finnes i dag ulike modeller som i varierende grad er i bruk. En ordning er full opplæring i programfag i bedrift (0+4-modell) eller ett år i skolen og tre år i bedrift (1+3-modell) vil i mange tilfeller være en tilstrekkelig tilpassing for at enkelte elever skal lykkes med gjennomføring.

Ikke alle elever har forutsetninger for å oppnå full yrkes- eller studiekompetanse. Disse går isteden planlagte løp som gir kompetanse på et lavere nivå. Dette er elever som har enkeltvedtak om spesialundervisning i ett eller flere fag, og som ikke skal ha opplæring i alle kompetansemålene i læreplanen. Dette kalles planlagt grunnkompetanse.

Ungdom med lærevansker eller særskilte behov som ønsker opplæring i bedrift, kan få opplæringskontrakt som lærekandidat. Lærekandidater avlegger ikke fag- eller svenneprøve, men en kompetanseprøve som er tilpassa deres individuelle opplæringsplan. Det vil være viktig å sikre tiltak slik at flere gjennomfører og får avlagt prøve i tråd med egen plan. Fylkesrådet ønsker at flere vurderes for alternative kompetansebevis.

Fra skoleåret 2018/2019 innføres et ny alternativ modell i Nordland som kalles praksisbrevordningen. Det er valgt ut to fag for denne ordningen; tømrerfaget og institusjonskokkfaget. Dette er først og fremst et tilbud for elever fra ungdomsskolen med svake karakterer og mye fravær. Disse elevene har ikke lærevansker, individuell opplæringsplan (IOP) eller særskilte opplæringsbehov, men mangler motivasjon for skole. Det vil bli inngått en opplæringskontrakt på to år, og i løpet av de to årene skal de inn i videregående skole og ta tre fag. Matematikk, norsk og samfunnsfag. Andre fag vil kunne vurderes inn i ordningen på lengre sikt.

I Nordland er det cirka ti prosent av våre 19-åringer som ikke har fullført videregående og som heller ikke er i opplæring eller arbeid. Dette er om lag det samme som tallene på landsbasis. Denne gruppa omtales internasjonalt som NEET-ungdom: *Not in Education, Employment or Training*. På tross av at vi får færre ungdommer uten videregående i fylket, så er størrelsen på denne gruppa ungdom uforandret. Dette er en utsatt gruppe som ofte kommer fra vanskelige levekårsforhold og som står i fare for å oppleve varig utenforskap dersom de ikke får hjelp til å fullføre videregående. Flere skoler har tiltak som retter seg særlig mot elevgrupper som sliter med motivasjon og gjennomføring. Skolene jobber med endringsprosesser rundt enkeltelever som skal bidra til at de fortsetter og fullfører videregående skole.

Fylkesrådet er opptatt av at Nordlandsmodellen også skal fange opp arbeidet med de ungdommene som tilhører kategorien NEET. Vi vil derfor videreutvikle tilbud slik at flere elever med sviktende motivasjon og gjennomføringskraft kan få fullført videregående skole. Videre skal det vurderes om hver region skal ha særlig tiltak for å gi et tilbud til elever som ikke finner seg helt til rette i de tradisjonelle skoletilbudene. Dette kan være elever som

trenger en mer praksisnær opplæring med mye aktivitet. Slike tilbud krever tett samarbeid med lokalt arbeidsliv, NAV, kommuner og kompetansemiljø.

Fylkesrådet vil:

- Utvikle og ta i bruk tilbud om tilpasset opplæring for elever med særlige behov, samt tilpasse bruken av alternative opplæringsløp slik at flere oppnår kompetansebevis
- Videreutvikle samarbeidet med NAV om NEET-ungdommer for å bidra til at flere får fullført videregående opplæring som nødvendig kompetanse for varig arbeidstilknytning
- Bedre informasjonsflyten i overgangen fra grunnskole til videregående skole for å sikre at elever med spesielle behov får et tilrettelagt løp ut fra sine forutsetninger

6. ØKE ANDELEN MINORITETSSPRÅKLIGE ELEVER SOM FULLFØRER VIDERE GÅENDE OPPLÆRING

Innvandrere og flykninger er en ressurs i samfunns- og arbeidslivet. Nordland har behov for mer arbeidskraft og mange har med seg god kompetanse og arbeidserfaring som vi har bruk for.

Nordland fylkeskommune deltar i prosjektet «Jobbsjansen». Dette er et prosjekt i regi av Inkluderings- og mangfoldighetsdirektoratet (IMDi). I Nordland er det de videregående skolene i Bodø, Mosjøen og Vest-Lofoten som samarbeider med kommunen om å gi elever et ekstra år med grunnskoleopplæring som et innføringsår. Nordland har en del minoritetsspråklige med svak grunnutdanning. Målet er å styrke basiskunnskapene som trengs for at gjennomføring av videregående skole. Nordland fylkeskommune har søkt IMDi om videreføring av prosjektet og ønsker å videreføre ordningen etter prosjektperioden.

Nordland har egne klasser for deltakere i introduksjonsprogram. Flykninger og familiejenforente til disse gjennomgår et introduksjonsprogram av to års varighet (med mulighet for et tredje og fjerde år). Fylkesrådet ønsker at videregående opplæring skal legges inn i introduksjonsprogrammet. Deltakere i introduksjonsprogrammet kan ha både ungdomsrett og voksenrett i videregående opplæring. Fylkesrådet vil videreutvikle det økonomiske og faglige samarbeidet mellom fylke, kommune og NAV.

Fylkesrådet vil legge til rette for at flere lærere får kompetanse innen språkopplæring (norsk som andrespråk) og migrasjonspedagogikk og vil derfor prioritere tiltak for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Prosjektbeskrivelse og ressursplan vil bli lagt frem i eget notat.

Fylkesrådet vil:

- Sikre særskilt språkopplæring - også for innvandrere med fullverdig grunnskole
- Videreutvikle innføringstilbudene for å bedre kunnskapsgrunnlaget for gjennomføring av videregående opplæring
- Igangsette opplæringstiltak for rask kvalifisering

- Vurdere en egen satsing for kompetanseheving og kunnskapsdeling for lærere som underviser minoritetsspråklige
- Styrke samarbeidet med kommunene for å sikre god overgang til videregående skole

7. SIKRE ALLE ELEVER OG LÆRLINGER ET GODT LÆRINGSMILJØ

Alle elever, lærlinger og lærekandidater skal ha et godt lærings- og arbeidsmiljø fritt for mobbing og krenkelser. Videregående opplæring i Nordland skal møte hver enkelt elev, lærling og lærekandidat med faglige utfordringer tilpasset den enkelte. Dette er viktig for at alle skal få utvikle sine talenter, evner og muligheter, og vil bidra til at videregående opplæring i Nordland oppnår gode resultat i nasjonale målinger. Et godt læringsmiljø er en rettighet og en forutsetning for god læring. Resultater fra elevundersøkelsen viser en tydelig sammenheng mellom elevenes læringsmiljø og elevenes læringsresultater. Høy motivasjon og arbeidsinnsats, trivsel med medelever, fravær av mobbing, ro i klassen og et godt fysisk arbeidsmiljø gjør at elevene presterer bedre.

Skolefrokost er innført som en permanent ordning på alle skoler. Dette er et viktig tiltak og ses i sammenheng med skolenes tilrettelegging for trivsel og kvalitet i opplæringen.

Moderne skolebygg og utstyr er en forutsetning for et godt læringsmiljø, og viktig for trivsel for elever og ansatte.

Skoleåret 2015/2016 innførte fylkesrådet skolefrokost som et forsøk. Evalueringen viser at skolefrokosten har vært en suksess og er et viktig element for et godt læringsmiljø.

Skolefrokost er i dag et permanent tilbud ved alle våre videregående skoler i Nordland.

Fylkesrådet vil:

- Prøve ut minst ett hybelhus hvor voksne er tilgjengelige. Dette skal skje i tilknytning til minimum en av fylkets videregående skoler som har mange borteboere.
- Gjennomføre utstyrløftet i våre videregående skoler
- Tilby moderne skolebygg gjennom renovering og nye skolebygg
- Sikre at alle skoler har et program for en god, trygg og inkluderende skolestart
- Innføre standarder for en helhetlig elev- og lærlingtjeneste
- At alle lærlinger skal få et lærlingebevis som gir samme fordeler og rabatter ved bruk som elever og studenter

8. ØKE BRUKEN AV DIGITALE HJELPEMIDLER OG NETTBASERT OPPLÆRING

I mange grunnskoler er nettbrett/PC og digitale læremidler allerede i bruk, og den videregående opplæringen må ha en undervisning som bygger på den kompetansen elevene allerede har og bidrar til å videreutvikle den. Økt bruk av digitale læremetoder og læremidler gir mulighet til mer variert og tilpasset undervisning, som vil bidra til økt gjennomføring.

Elevene må kunne bruke de digitale hjelpemidlene i en faglig setting slik at det fremmer læring og gjør læringen mer motiverende og utfordrer eleven i større grad. Arbeidslivet trenger også elever som har digitale ferdigheter som kan brukes i sin senere yrkesutøvelse.

De digitale ferdighetene må integreres bedre i det enkelte fag, og det må skje på fagets premisser. Lærerne må involveres i større grad i denne utviklingen, og fokus må over på bruken av digitale hjelpemidler og mindre fokus på utstyr. Faglærere med god IKT-kompetanse vil kunne avgjøre hva som er gode opplæringsmidler, legge til rette for en mer tilpasset undervisning, og bidra til kritisk tenkning og analyse av den tilgjengelige teknologien.

Faglærerne må få større muligheter for etter- og videreutdanning innen IKT på samme måte som på andre fagområder. De må vite hva som kjennetegner kvalitet i digitale læremidler og systemer, og i større grad bidra til videreutvikling av læremidler.

Nordland fylkeskommune har i dag sin egen nettskole (NiN). Med de utfordringene man står ovenfor med lavere elevtall og en smalere tilbudsstruktur, vil kunne gi et mer variert utdanningstilbud uavhengig av bosted. Dette spesielt i nye språkfag som kinesisk og russisk.

Nordland kjører et forsøk med mer programmering i IKT-opplæringen. Dette er en kunnskap som etterspørres av bedriftene som driver med programmering, og hvor det er størst vekst i IKT-bransjen i Nordland. Det bør arbeides for at dette blir et tilbud som fortsetter etter forsøksperioden.

Den digitale utviklingen gir og muligheter for å kunne satse sterkere på høyt presterende elever. Her må faglærerne som få større frihet til å velge i digitale verktøy som er tilpasset elevene. Et sterkere samarbeid med lærerutdanningene vil bidra til økt kompetanse om pedagogisk og didaktisk bruk av IKT for en kunnskapsbasert utvikling. Det bør også oppfordres til flere forskningsprosjekt på temaet, og ordninger som offentlig ph.d. bør vurderes.

Fylkesrådet vil:

- Sikre en god digital grunnkompetanse hos alle elever og lærlinger i den videregående skolen
- Gi etter- og videreutdanningstilbud for lærere innen IKT
- Utvide dialogen med relevante fagmiljø og næringslivsaktører
- Bidra til mer forskning på pedagogisk og didaktisk bruk av IKT
- Bedre tilgang til digitale hjelpemidler for å bidra til økt motivasjon og gjennomføring av videregående opplæring